

CANTUS PLANUS Sopron, 1995. szeptember 4–9.

A Nemzetközi Zenetudományi Társaság (International Musicological Society IMS) „Cantus Planus” munkacsoportjának (ld. *Magyar Egyházzene I*, 1993/1994: 379–381. A szerk.) hetedik találkozóját 1995. szeptember 4. és 9. között Sopronban tartották. A konferenciát Dobszay László vezetésével a MTA Zenetudományi Intézetének munkatársai szervezték. A rendezvény támogatója az UNESCO, a Nemzeti Kulturális Alap, Budapest Főváros Közgyűlése, Sopron városa, a Magyar Tudományos Akadémia, a Hotel Sopron és a Soproni Sörgár volt. A találkozón 18 ország közel 70 kutatója vett részt.

A megnyitóra a soproni városházán került sor. Sopron polgármestere, Dr. Gimesi Szabolcs üdvözölte a résztvevőket, és szólt a város történetéről. A Magyar Tudományos Akadémia nevében Ujfalussy József akadémikus üdvözölte a megjelenteket. Az üdvözlésekre David Hiley mint a munkacsoport elnöke válaszolt, majd Dobszay Lászlóval együtt bemutatta azokat a publikációkat, amelyek a legutóbbi ülés óta jelentek meg a munkacsoport égisze alatt. Ezek: az 1993-as egri konferencia teljes anyaga; a Cantus Planus szervezésében a Nemzetközi Zenetudományi Társaság 1992-es madridi kongresszusán elhangzott előadások kiadása; a Cantus Planus kezdeményezésére indult új sorozatnak, a verses zsolozsmákat közreadó HISTORIAE-nak első kötete: Barbara Hagg Árpádházi Szent Erzsébet két officiuma c. munkája; e két Szent Erzsébet-officium CD-kiadása a Schola Hungarica előadásában. A konferencia megnyitó előadását Thomas Kelly tartotta „Schreiberdämmerung in Benevento” („Az irnokok alkonya Beneventóban”) címmel. Ezt követően Sopron polgármestere fogadást adott a résztvevők számára.

Mintegy 50 előadás hangzott el a következő munkanapokon a nyugati és keleti liturgikus zene legkülönbözőbb aspektusaihoz. Ezen kívül Ruth Steiner bevezetést adott az officium-énekek CANTUS elnevezésű számítógépes adatbázisának használatához.

James McKinnon a római miseproprium VIII. századi állapotáról beszélt. Dobszay László kritikai elemzésnek vetette alá Jean Claire-nek a modus-fejlődés archaikus szakaszáról szóló elméletét.

Olivier Cullin karácsonyi és húsvéti tételeket hasonlított össze retorikai, hangnemi és formai szempontból. A szekvencia alapvető jellemvonásait tárgyalta Nancy van Deusen. A verses zsolozsmák rezponzorium-verzusi-

nak stilisztikai jellemzőit mutatta be James J. Boyce. Nils Holger Petersen a „visitatio sepulchri” (húsvéti liturgikus játék) szertartásának zenei és liturgikai aspektusait elemezte.

Egyes területek és intézmények gregorián gyakorlatáról tartottak előadást a következők: Szendrei Janka (a hirsai bencés hagyomány forrásai), Franz Karl Praßl (a legrégebb salzburgi „Liber Ordinarius”), Fumiko Niijama–Kalicki (gregorián énekek Szent Erentrudis tiszteletére a salzburgi Nonnbergről), Czagány Zsuzsa (az olműtzi zsolozsma-hagyomány), Kiss Gábor (tonális variánsok a magyarországi antifona-repertoárban), Ritva Maria Jonsson (liturgikus szövegek a velencei Szent Márk-bazilikában), Brian Møller–Jensen (karácsonyi gregorián tételek a XII. századi Piacenzában), Katarina Livljanić (a ferális zsolozsma a XII. századi Montecassinóban), Nicole Sevestre (a huesca-i hymnarius), Mårius Bernadó (nyomatott rituálék dallamai a XVI. századi Katalóniában), David Hiley (Szent Gergely angliai zsolozsmája), Barbara Hagg (London és Ghent összehasonlító forráshelyzete), Owain Tudor Edward (a norvégiai Nidaros liturgikus szokásai).

A párizsi nemzeti könyvtár 1119. sz. kódexének különleges Gloria-tropusait elemezte filológiai és zenei szempontból Gunilla Iversen és Marie-Noël Colette. Szintén trópusokról értekezett Viatcheslav Kartsovnik (a Bodmer C 74 kézirat proprium-tropusai) és Volker Schier (korai bajor források).

Fontos kéziratokat és töredékeket vizsgált Charles Brewer (Alžběta Rejčka cseh királynő által készítettett kéziratok), Raffaella Camilot–Oswald (korai regensburgi töredékek), Edith Boewe–Koob (egy taggiai töredék) és Elizabeth Teviotdale (egy töredékes illuminált ciszterci antifonále a Getty-múzeumban).

Többszólamú darabok gregorián háttéréről beszélt Theodor Karp (a „Choralis Constantinus”-ról) és Bernhard Schmid (egy 1500 körüli „Credo super Ave maris Stella”).

Osztrák források gregorián notációját elemezte Stefan Engels és Martin Czernin. A gregorián középkori elmélete volt tárgya három előadásnak: Charles Atkinson Johannes Affligemensisről mint a modusok történetírójáról, Joseph Dyer a „clavis”-okról a XIII. századi zeneelméletben, Alexander Rausch a Reichenau Bernónak tulajdonított tonáriusokról beszélt.

Gregorián felvételeket elemzett Lance Bruner (nonantolai szekvenciák a Schola Hungarica felvételén) és Jerome F. Weber (verses zsolozsmák hanglemezfelvételei).

Igen erős képviselőt kapott a konferencián a keleti egyházak egyszólamú liturgikus ének-repertoárja. Gerda Wolfram a nagypénteki nagyórak dallamanyagának jeruzsálemi hagyományát vizsgálta; Irina Shkolnik előadása a bizánci prosomoia-énekítés dallammodelljeiről, Maria G. Shkolnik előadása a bizánci-orosz heirmologion-énekítés ritmus-elveiről szólt. Simon Harris a bizánci zsoltozást tárgyalta, Christian Troelsgård pedig az apolytikia- és exaposteilaria-kéziratok melodikus variánsait mutatta be. Az „Akathistos hymnos”-t vizsgálta balkáni forrásokban Svetlana Kujumdziova, míg Annette Jung a szillabikus és a melizmatikus stílus kölcsönhatását tárgyalta a sticherarion rövidített változatának himnuszsaiban. Clara Aduara a kalofonikus stílus énekeinek kompozíciós módszeréről beszélt, Elena Tonceva a késő-bizánci zsoltozás szerkezeti kérdéseit vizsgálta. Nanna Schiødt néhány rejtélyes neuma értelmezését mutatta be a kontákion-anyagban, továbbá három hosszú poszteren (bemutató plakát) szemléltette a zene szerepét a bizánci rítus felépítésében. Maria

Alexandru bizánci források cheironomikus jeleinek értelmezését vizsgálta.

A nyitóülésen a résztvevők egy perces csönddel emlékeztek a nemrég elhunyt kiváló bizantinológus kollégára, Jørgen Raastedre, s bizánci gyászzeneekkel is megemlékeztek róla a Szent György-társaskáptalani templomban Kisboldogasszony estjén (a Schola Hungarica közreműködésével) tartott ünnepélyes vesperás végén is.

A résztvevők a konferencia szabadnapján megtekintették Sopron nevezetességeit, kirándultak a Fertő-tóhoz, Fertőrákosra, Nagycenkre és az Esterházy hercegek palotájába, ahol kamarakonzertet kaptak Haydn műveiből.

A záróülésen a munkacsoport jövőbeli tevékenységét vitatták meg. Az elnök megköszönte a magyar szervezőknek a pazar vendéglátást, végül átnyújtotta Dobszay Lászlónak azt a „Festschrift”-et, amelyet *Laborare fratres in unum* címmel a Cantus Planus tagjai állítottak össze a hatvanéves ünnepelt tiszteletére írt cikkeikből.

David Hiley, ford. Déri Balázs

Az 1995. évi nyári budapesti református kántorképző tanfolyam

Idén hatodszor rendezték meg Budapesten az intenzív nyári tanfolyamot, a Ráday Kollégiumban, július 1-től 20-ig. Bár a külső körülmények idén nehezebben voltak, mivel a Közgyűlés nem tudott olyan mértékben hozzájárulni a költségekhez, mint eddig, így a részvételi díj is magasabb volt, 80 fővel tarthattuk meg a tanfolyamot. Külön örömet jelentett a számunkra, hogy 18 határon túli hallgató költségeit két alapítvány segítségével teljesen át tudtuk vállalni, sőt könyvekkel, kottákkal is megajándékoztuk őket. A két alapítvány: a „Pro Renovanda Cultura Hungariae” 100 ezer, és az „Országos Játékalap” 200 ezer forintot adott erre a célra.

A tanításban 17 tanár vett részt: Ballay Judit, Bornai Szilveszter, Borsos Eszter, Borsos Éva, Farkas János, Farkas Jánosné, Dr. Hős Gézáné, Jancsovics Antal, Kiss Klára Viktória, Lizik Zsuzsanna, Máté János tanfolyamvezető, Mórocz Ildikó, Orosné Kosár Márta, Papp Károlyné, Repkény Anita, Takaró Mihály és Varga Csenge.

A legfontosabb tantárgy most is a gyülekezeti ének volt, valamint az énektanítás módszertana és gyakorlata, mivel azt tartjuk fő feladatunknak, hogy a gyülekezeteket megtanítsuk minél jobban énekelni. A harmónium- illetve az orgonajáték és a karvezetés is fontos szerepet kapott a tantervben. Emellett zeneelmélet, zenetörténet, orgonaismeret, himnológia egészítették ki a tantárgyakat. A reggeli áhíhatokat a tanárok illetve a hallgatók tartották, az esti áhíhatokon budapesti lelkészek

szolgáltak. Az áhíhatok kántori szolgálatát a vizsgákra készülő növendékek végezték. Vasárnapokon a Pesterzsébet-központi, és a Pozsonyi úti gyülekezetekben énekelt az énekkar, július 19-én pedig a Kálvin téri templomban tartottuk záróhangversenyünket, amelyen több nagyszabású kórusmű is elhangzott. Händel: Messiás című oratóriumából a Halleluja-kórus, Sweelinck ötszólamú 38. zoltára és Gárdonyi Zoltán 90. zoltára mellett rövidebb lélegzetű kórusművek is szerepeltek a tanfolyam tanárainak és a végzős növendékeknek a vezényletével. A kórus létszáma a tanárokkal és a bejáró vendégekkel együtt 100 volt. A tanfolyamot nyugodt légkör, baráti, testvéri hangulat jellemezte. Egy este csángó tánc ház tagjai látogattak a tanfolyamra, kellemes estét szerezve a kemény munka után. Az utolsó héten növendékhangversenyen mutatták be tudásukat az erre vállalkozó hallgatók. Idén nyolcan szereztek kántori oklevelet: Ambláczky Katalin, Balogh Mária, Bálint Márta, Fancsali Lelle, Mórocz Katalin, Németh István, Nyeste Katalin és. Somogyi Katalin, Orosné Kosár Márta pedig kiegészítő vizsgát tett orgonából.

Minden erőnkkel azon lesünk, hogy az egyre nehezedő körülmények között is fenn-tartsuk és folytassuk ezt a munkát, mert a gyülekezetek számára a gyülekezetekből küldött és oda visszatérő kántorok jelenthetik a megoldást.

Máté János